

ЛУДВИГ ЕРХАРД: АРХИТЕКТЪТ НА ГЕРМАНСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ КОЛОС

ПРОФ. ДМН. НИКОЛАЙ К. ВИТАНОВ

ИНСТИТУТ ПО МЕХАНИКА – БАН

За днешните германски икономически успехи и тяхната предистория

свърхсила и е заложил основите на днешната германска икономическа доминация в Европа.

Фигура 1. Един образ от злато. И защо ли? Какво толкова е направил този човек за Германия? Ами превърнал я е от разорена, съсипана и разрушена държава в икономическа

Германците са прагматични хора и ако решат да направят нечий образ от злато, то основанията им са много сериозни. Преди няколко дни Ангела Меркел пак спечели изборите в Германия. С право ще кажете, че зад тази победа стои добре смазана партийна машина със стабилна програма, включително и в областта на икономиката. Но я да се върнем назад във времето и то в годините на разрухата след Втората световна война. Кой заложил основите на успешната икономическа политика на партията на Меркел и на Германия? Откъде тръгна всичко? Отговорът е прост – от екипа на човека, чийто златен образ гледате на фиг. 1. – Людвиг Ерхард. Сега ще поговорим за него.

Как нашенската глупост и трагедия ме подтикнаха да започна да пиша тази статия

Причините да започна да пиша тази редове са две. Най-напред, докато говорех за парите и щастието на тазгодишния фестивал на науката, един от слушателите ми каза, че няма какво аз, некейнсианецът да говоря за Ерхард, защото той бил неолиберал. Гледай ти, какви вицове ходят сред хората, казах си. За да ви покажа веднага, каква е истината, ето ви няколко цитата от самия Ерхард:

Може с увереност да се каже, че в нашата Федерална република либералната икономика принадлежи на миналото.

Лудвиг Ерхард

Свободата без чувство за отговорност води до извращения и хаос.

Лудвиг Ерхард

Аз не съм склонен да приемам безпрекословно и на всяка фаза от икономическото развитие ортодоксалните правила на играта на пазарната икономика, а именно, че само търсенето и предлагането определят цената и че поради това ръководителят на народното стопанство трябва да се въздържа от всякакво вмешателство в областта на цените на всяка фаза от икономическото развитие.

Лудвиг Ерхард

Неолиберализъм ли? Да, ама не! В допълнение, отбелязвам, че Ерхард има докторат по икономика и неговият научен ръководител нарича концепцията на Ерхард „либерален социализъм“. У-у-ппс, забранена думичка написах. Хайде да спра дотук и да приемем названието, което самият Ерхард и дава на тази концепция – социална пазарна икономика.

Следващата причина да почна да пиша бе доста по-прозаична. В една неделя на август 2013 г. бързайки за една среща, влязох в един магазин за хранителни стоки в квартала. В магазина се сблъсках с бедността – една млада жена, зле облечена и очевидно безработна, стоеше кротко до вратата и чакаше някой да се смили и да и даде някоя стотинка, вероятно за да си купи хляб. Бях поразен – жената изглеждаше доста интелигентна и не беше от етническо малцинство. Настроението ми се развали. След като приключих със срещата и се прибрах в къщи, включих телевизора. Там по един от каналите па-а-ак се бяха наредили неолибералните „видни български икономисти и политолози“ и грачеха ли грачеха за десетхиляден път все същите догми, които провалиха българските държава, общество и икономика в последните 24 години. Гледах ги тези юнаци и ги сравнявах с бедното момиче в магазина. Помислих си колко ли гладни и бедни българи могат да бъдат нахранени с паричките, които тези „корифеи“ папкат. Рекох си - браво на международните концерни, които са ги наели тези юнаци да пеят неолибе-

ралните песни и им подхвърлят по някое доларче през фондациите затова, че поддържат политиката на смачване на собствения си народ. Но дали пък да се хабя да ги презирам същите тези юнаци и юнакини, много от които прекарвали прекрасно номенклатурно детство, а сега първи демократи, дрънкащи врелите-некипели глупости на неолибералната идеология. Но както вече много съм писал, парите управляват света и като пуснеш доларче където трябва, ще чуеш неолибералната песничка, при това услужливо изпълнена 10 пъти, щото цената на живите машини за дрънкане на глупости у нас е ниска. Та спрях телевизора и твърдо реших, наред идеологическата смрад с която ви заливат от екраните, да ви разкажа на делото на Лудвиг Ерхард.

Лудвиг Ерхард и благосъстоянието за всички

Ние получихме тежест и признание в света благодарение на нашия динамизъм, воля за икономическа експанзия, смелост в конкурентната борба и лична отговорност.

Лудвиг Ерхард

Фигура 2. Откъде тръгва Германия след Втората световна война.

Стартовата позиция на Ерхард я виждате на фиг. 2. А какво е положението 10 години по-късно – през 1955 г., се вижда на фиг. 3. Е как стана номерът? Каква е схемата? – ще попита учуденият нашенски тарикат. Хайде да почнем първо с човека, а после ще ви кажа и „схемата“.

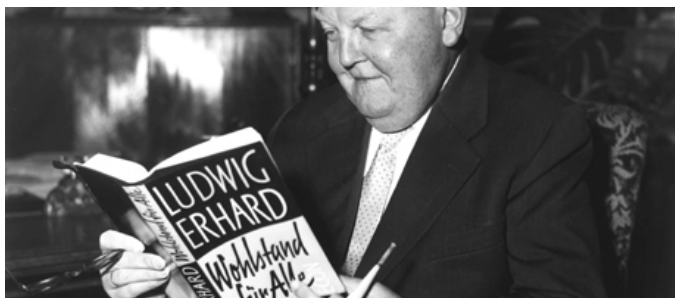
Фигура 3. Германия – 1955 г.

Лудвиг Ерхард (фиг. 4) е роден през 1897 г. в град Фюрт, Бавария. Завършва висшето търговско училище в Нюрнберг и от 1928 г. е заместник-директор на институт за изучаване на търговската конюнктура към същото търговско училище в Нюрнберг, която длъжност заема до 1942 г.

Фигура 4. Лудвиг Ерхард.

От 1942 до 1945 г. Ерхард е начело на изследователска група, която анализира национал-социалистическата икономика. От 1945 до края на 1946 г. Ерхард е министър на стопанството на Бавария, а от 1947 г. е професор в Мюнхенския университет. В 1947 г. оглавява отдела за разработка на парична реформа и през 1948 г. става директор на стопанствата на трите западни окупационни зони в Германия. От 1949 г. е министър на стопанството на Федерална Република Германия, а от 1957 г. е вице-канцлер. След смъртта на Конрад Аденауер, Ерхард е канцлер на Германия от 1963 до 1966 г. Ерхард умира през 1977 г.

Фигура 5. Ерхард и книгата, която обсъждаме по-долу.

През 1948 г. Ерхард прави парична реформа с помощта на окупационните власти и постепенно освобождава цените на стоките. Реформата е изключително успешна и стартира бързото развитие на германската икономика, наречено германско икономическо чудо.

Wohlstand für alle – Благосъстояние за всички или основите на социалната пазарна икономика

Нека сега поговорим за книгата на Ерхард „Благосъстояние за всички“ – фиг. 5. Веднага отбелязвам, че тук няма да се спра на значителна част от текста към края на книгата, а именно на възгледите на Ерхард за външната търговия. Може би ще дойде ден, когато дотолкова ще сме си поставили в ред националната икономика, че да седна и да напиша нещо и за това. А може и да не дойде такъв ден. Във всеки случай, на вас вероятно сега ви е доста по-интересно как екипът на Ерхард е повел западната част на Германия от състоянието, показано на фиг.2 към състоянието от фиг. 3.

Интересни, че даже и много интересни са възгледите на Ерхард, върху които той изгражда концепцията за социалната пазарна икономика. А те са следните:

На човека, пише Ерхард, му е необ-

ходимо физическото съществуване като основа на неговото всестранно духовно и умствено развитие. Същото е и с целия народ. Стопанството е необходимата основа за постигане на непосредствените и крайните цели на едно общество. Ето защо стопанството трябва да е достатъчно здрава основа, за да няма болести и разложение в народния организъм. Определянето на духовния, моралния и материалния облик на стопанството е дело на политиката и грижа на обществото.

Човек осъзнава значението на своята личност и своето човешко достойнство само тогава, когато върху него не тежат материални грижи, всекидневни нужди, когато материалните нужди са удовлетворени и поради това не играят главна роля.

Социалният смисъл на пазарната икономика се заключава в това, че всеки успех на икономиката, всяко достижение на технологията и рационализацията, всяко повишение на производителността на труда е за благото на целия народ и служи за по-добро удовлетворяване на нуждите на потребителите.

В центъра на моите политико-икономически представи, пише Ерхард, в центъра на моето възприемане на света, в центъра на всичко случващо се, стои човекът. Всичките предприемани от мен политико-икономически мерки изхождат от съображения за това, как ще реагират на тях хората и какви изводи ще си направят хората от изменените се икономически условия. Това, което стана в Германия не бе икономическо чудо. Това беше резултат

от честното усилие на целия народ, на когото бяха предоставени възможности свободно да прилага инициативата и творческата енергия на човека. Целта на всяко стопанство, пише Ерхард, трябва да бъде освобождаването на хората от материалните им нужди. Само повишаването на благосъстоянието ще създаде онези условия, които ще могат да откъснат човека от примитивното материалистично мислене (а при нас намаляването на благосъстоянието разшири и укрепи примитивното материалистическо мислене). Вървейки по пътя на благосъстоянието хората достигат да осъзнаването на самите себе си, на своята личност и човешко достойнство и се измъкват от материалния начин на мислене.

Задачата на министъра на икономиката, според Ерхард, е да застави народното стопанство да покаже такива достижения в производителността на труда, че хората да могат да живеят без нужда и грижи, да могат да придобиват имущество и да стават независими на тази основа и да получат възможност във все по-голяма степен да разкриват човешкото си достойнство. Именно тогава те няма да зависят от милостта на другите и от милостта на държавата.

Успешният министър на икономиката успява да съчетава икономическият здрав смисъл и научните изводи от една страна и политическата и партийната воля от друга страна.

Трябва да е ясно, че при нарастване на производителността на труда и на неговата ефективност ще се стигне до време, когато човек ще трябва да из-

бира кое е по-ценно за него – да работи още повече или на основата на личните си доходи да води по-удобен, красив и свободен образ на живот, пише Ерхард. Избирайки второто, човек би се отказал от все по-голямото потребление на материални блага.

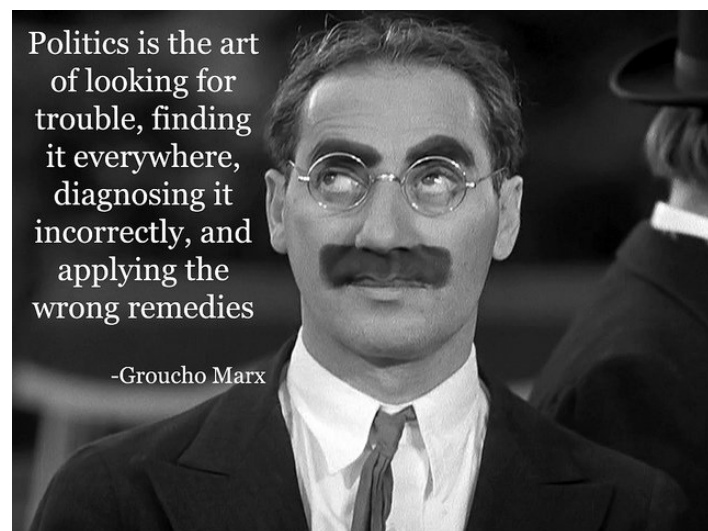
Я сега си признайте, за кого щяхте да си помислите, че е написал това, ако не ви бях казал, че е от Ерхард? Може би за тоя от фиг.6. Или може би за този от фиг. 7? Едва ли. Май ще е тоя от фиг. 6.

И сега още малко съображения от Ерхард. Той счита, че:

Фигура 6. И да се сетите кой е

този, не споменавайте името му! Сакън! Половината „неолиберален елит“ ще получи инфаркт, а другата половина ще побеснее и ще започни да се пени. И държавата ни току виж, почнала да се оправя.

Фигура 7. Като гледате цитата, май и тоя няма да се понрави на нашенските „елитни“ неолиберали.

трябва де се бди за свободата на потреблението – всеки гражданин да има правото в рамките на финансовите си възможности да устройва живота си според личните си желания и представи.

Другото, за което трябва да се бди според Ерхард е свободата на предприемача да произвежда и продава тези продукти, които отговарят на търсенето, т. е. такива, които предприемачът счита, че отговарят на желанията и потребностите на купувачите.

Държавата не е нощен пазач, а активен участник в икономиката

Нека подчертая, че Ерхард е далеч от либералното разбиране на държавата като „нощен пазач“ на свободния пазар. За Ерхард пазарът е средство за постигане на социални цели, а не е самоцел. Искате ли още – за Ерхард пазарът е средство за намаляване и премахване на класовите различия и за развитие на творческите сили на страната. А ето ви и още - за Ерхард частната инициатива и свободната конкуренция трябва да се съчетават с активната държавна роля в икономиката. Искате ли и цитат – ето ви и цитат:

Концепцията за държавата – нощен пазач е отживелица.

Лудвиг Ерхард

Ще попитате – защо ни ги пишеш тези неща г-н Витанов? Пиша ви ги, драги читатели, за ви напомням да сравнявате непрекъснато идеите на Ерхард с идеите на „българските неолиберални икономически титани“, които следвайки гурутата си, доведоха държавата и народа до днешното състояние. Четете и сравнявайте – вероятно ще си отговорите на много въпроси.

И така, обратно към Ерхард. Най-добре е с няколко думи да ви кажа, какво той е разбирал под социална пазарна икономика и след това да пообсъдим няколко неща.

Фигура 8. Какво са имали хората в Германия непосредствено след войната.

Това, с което се е сблъскал Ерхард в Германия след войната е била повсеместната бедност – фиг. 8. А бедността, пише Ерхард, е най-важното средство за да се застави човек да затъне духовно в малките всекидневни материални грижи. Материалните грижи пък правят хората несвободни - те остават пленници на своите материални стремежи и развитието им като личности се забавя и дори спира. И като така, лесно се манипулират.

Ерхард с очите си наблюдава, как при порядъка преди Втората световна война (което включва времето и преди 1933 г.) съществува немногочислен висш слой, който е можел да си позволи всичко като потребление и многочислен низш слой с недостатъчно висока покупателна способност. След войната, пристъпвайки към реорганизацията на германското стопанство, Ерхард решава да работи за създаване на предпоставки за преодоляване на

горното противоречащо на прогресивното развитие на социалната структура положение.

И как да стане това? – ами простичко:

чрез повишаване на производителността на труда

чрез конкуренцията, която (внимание!) унищожава всички привилегии, които не се явяват непосредствен резултат от повишена производителност на труда. Конкуренцията, пише Ерхард, не позволява да угасне личния стремеж на всеки към трудови достижения и на нейна основа може да се постигне увеличаване на работните заплати на трудещите се на основата на повишаване на производителността на труда.

чрез поддържане на стабилност на валутата и недопускане на инфлацията да подяжда благосъстоянието на народа

Значи – повишаване на производителността на труда и конкуренция, а не смазване на националните научни изследвания и създаване на частни монополисти. Е, сега ви е ясно, че чуруликащите от телевизионните екрани неолиберални „корифеи“ се стремят да ви вкарат в главите нещо различна от социална пазарна икономика. И полека почва да ви става ясно, защо повечето от нас сме бедни, тоест няма благосъстояние за всички.

И тъй, Ерхард вижда идеалната социална пазарна икономика по следния начин. При нея има нарастване на производителността на труда и нарастване на продукцията, повишаваща

се номинална работна заплата и при това цените са стабилни или даже падат – така се постига благосъстояние за всички.

Как го прави Ерхард? Производството и производителността на труда.

Най-напред да видим какво Ерхард разбира под експанзия. Експанзията, според Ерхард, означава повишаване на доходността на народното стопанство и така се достига възможността всички обществени слоеве да съучастват в разпределението на този доход. Успехът на германската икономическа политика е в това, че там винаги са намирали такова решение на проблемите, че доходността на народното стопанство е растяла, т.е. намирали са експанзивно решение на проблемите. Ами у нас? У нас се прилагат „рецепти“, начукани от „блестящите произведения“ на неолибералните гурута, които вкараха света в най-дълбоката му икономическа криза. Та не се чудете – като се водите от допотопни икономически идеи, ще получавате и допотопни резултати. Нали ви направих впечатление думата допотопни – хайде внимавайте за какво я използва Ерхард в един цитат към края на този текст.

В началото на реформите Ерхард поставя акцент върху увеличаване на производството (фиг. 9 - нали четете добре – увеличаване на производството, а не разбиване на производствената база на страната и разпродажбата

и за жълти стотинки), за да се насити пазара със стоки, да се стимулира конкуренцията между производителите и за да се създаде работа за растящия брой безработни.

Фигура 9. Производството да се увеличава, производството-о-о, а не да разсипваме, каквото е построено и работи и други шменти-капелини, препоръчвани ни от „изтъкнати“ голобради „именити“ български икономистчета, напапагалили Хайек или Милтън Фридмън.

Икономическата експанзия е това, което дава възможност на бедните да се приобщят към благосъстоянието – фиг. 10. Политиката на икономическа експанзия е и ключ към понижаване на данъците. Но за намаляване на данъците е необходима е държавните разходи да не нарастват или да нарастват бавно, а производителността на труда да нараства много по-бързо.

Но, пише Ерхард, следва ли да признаем стремежа към икономическа експанзия за постоянен фактор с определена величина във всички фази

на обществено развитие и еднакво гръмко да го провъзгласяваме това положение? И Ерхард отговаря така: Докато експанзията, върви ръка за ръка с идеята за повишаване на производителността на труда и оттук с повишаване на стандарта на живот, е налице пълна хармония. Когато обаче експанзията почне да се свързва с други идеи, то идеята за експанзия губи моралното си основание.

Фигура 10. Всяка нова фабрика подпомага икономическата експанзия.

Ама как и защо да се увеличава производството? Ами трябва да се увеличава така, че да удовлетворява потребителски нужди (да ме извинят специалистите, но нивото на икономическа култура у нас падна тъй ниско, че трябва да ги пиша и тези неща). А появата на стремеж за удовлетворяване на нуждите на потребителя променя характера на капиталовложенията – от капиталовложения, насочени към просто разширяване на производствените мощности към капиталовложения, насочени към удовлетворяване

на нуждите на потребителя.

Как го прави Ерхард? Конкуренцията и борбата с монополите.

Ерхард пише, че е възможно да се постигне дълговременен икономически растеж, стига пред конкуренцията да не се поставят препятствия и тя не се отстранява с изкуствени или юридически манипулации – фиг. 11. Затова една от основните задачи на държавата е осигуряването на свободната конкуренция (**НА КОГО, НА КОГО БИЛО ТОВА ОСНОВНА ЗАДАЧА? Хайде сега, спомнете си, какво ви плещят неолибералните икономически чикчиричковци за оттеглянето на държавата и ще ви стане ясно защо сме на този хал**).

Фигура 11. Конкуренцията за повишаване на производителността на труда е в основата на икономическия успех.

Много е важно затова да има антикартелно законодателство и да се полагат усилия родното производство да не стане жертва на

чуждестранни картелни споразумения (Прочетохте ли го това подчертаното?! – ама добре ли го прочетохте? Ерхард май говори за защита на националното производство. Помнете – националното производство е нашият кораб в глобалния океан. Без него ние сме едни удавници, оставени на безмилостта на вълните).

Ако благосъстоянието за всички е цел, пише Ерхард, то благосъстояние чрез конкуренция е пътят за постигане на целта.

Как го прави Ерхард? Стабилност на националната валута и недопускане инфлацията да подяжда благосъстоянието на народа

Фигура 12. Легендарната валута. Я погледнете годината. А сега сещате ли се, кой е архитектът на стабилността на германската

марка?

В допълнение, казва Ерхард трябва да се противодейства решително на посягателствата на стабилността на валутата – фиг. 12, защото социалното пазарно стопанство е немислимо без стабилна валута. Друго важно нещо е стабилността на цените, важен елемент за което е заплатите да не растат по-бързо от производителността на труда. И сега внимание - трябва да се наказват и тези, пише Ерхард, които се опитват да предизвикват инфлация за да изплащат по-лесно кредитите, които са взели. Достатъчно ясно го е казал човекът, нали?

Ерхард твърдо се грижи за стабилността на националната валута и решително отхвърля възможностите за икономическо развитие, базирани на инфлацията – например да обезценим валутата, че да подобрим конкурентноспособността. **Не, казва Ерхард, конкурентноспособността трябва да се подобрява чрез научно-технически постижения, а не чрез трикове като обезценяване на валутата, защото това води до номоляване на благосъстоянието на гражданите.**

И накрая, ето ви и нещо практическо от Ерхард: внимателното разширяване на кредитирането и внимателното намаляване на данъците подпомагат намаляването на безработицата без да се посяга на стабилността на националната валута.

И какво да прави обществото ако**иска социална пазарна икономика?**

Те принципите са хубаво нещо, но и обществото трябва да се понапрегне, ако иска да ги приложи. Не става само с псуване с мазна от олиото в салатката уста пред телевизора, докато се пие ракийката и се хапва мезенцето – фиг. 13.

Фигура 13. Мила родна картинка, ама така няма да стане работата.

Трябват и истински действия. Какви? Трябва принципите на социалната пазарна икономика да могат да се наложат, а за това обществото трябва да е готово да ги постави по-високо от егостичните частни интереси на отделни групи.

Обществото трябва да има ясна представа, какво е мястото на организираниите групови интереси в общата народна и държавна структура и да не позволява която и да е група да изисква от народното стопанство повече, отколкото то може да даде. Защото ако някоя такава група успее да извлече някакво преимущество, пише Ерхард,

то е за сметка на другите групи, които не могат да защитават своята гледна точка с такива методи за масово въздействие.

Икономическият разцвет, пише Ерхард е тясно свързан със съдбата на държавата. Успехът на всяко правителство и на всяка държава е свързан с успеха на тяхната икономическа политика. А важен елемент от успехът на икономическата политика е успешната данъчна политика, която не трябва да се превръща в средство за предоставяне на привилегии или чрез нея да се влияе по нежелателен начин върху икономиката.

Трябва да се създават истински и устойчиви работни места, а не такива, с които временно се отбива номера.

Добри позиции в световното стопанство могат до се постигнат при повишаване на производителността на труда при наличие на свободна конкуренция и при запазване на стабилността на валутата.

Обезценяването на валутата води до мними успехи според Ерхард – това води до изпразване на джобовете на вложителите и от лишаването им от честно заработените от тях пари.

Ерхард и държавната регулация

Фигура 14. Лудвиг Ерхард и още някой, дето разбира от силна държава. Ами, ами, ще кажете. Ама я вижте, тоя отдясно бил ли е кмет на Кьолн през 1933 г. и още бил ли е председател на Държавния съвет на Прусия (да на Прусия). И нали още помните, че от 1942 до 1945 г. Ерхард доста е анализирал икономиката по времето на Хитлер. Пък после ми разправайте, че тия двамата не знаели какво е силната държава.

Едно да е ясно - Ерхард навсякъде използва силата на държавата за да защити националната си социална пазарна икономика – фиг. 14. Нещо, което трябва да звъни като камбана в ушите на българските икономисти. И то всеки път, когато някой им кудкучи, че пазарът трябва да бъде оставен без никакви намеси и регулации и сам ще оправи всичко. Да, ще оправи – ама друг път.

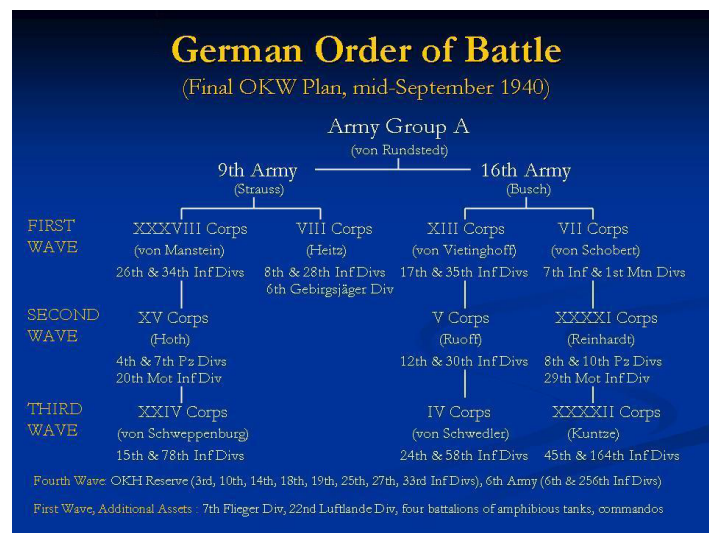

Figure 2. German Order of Battle, Ground Forces - Final OKW Plan

Фигура 15. То и войната никой не я знае накъде ще върви. Но пла-

нове се правят. Малък пример (от Германия) – общ план на сурхопътна офанзива. От кого е и за коя година е виждате сами.

Нека отбележим още нещо. На доста места в книгата си Ерхард отбелязва, че е против твърдото планиране, при което се предписва кое къде и как трябва да става. Натъртвам – Ерхард не е против планирането изобщо (иначе какъв германец ще е – фиг. 15), Ерхард е против твърдото планиране, което сковава стопанската инициатива, ограничава конкуренцията и предписва на потребителя какво да потребява.

За поддържане на динамиката на народното стопанство Ерхард препоръчва да се използват движещите сили на конюнктурата – стремежът към рационализации, стремежът към капиталовложения и готовността да се разширява потреблението (на родни стоки). Но най – доброто решение според Ерхард е държавата всячески да стимулира повишаването на производителността на труда. Това е свързано с капиталовложения насочени към повишаване на производителността на труда. При това, пише Ерхард, цените трябва да са стабилни за да може увеличаването на доходите и на спестяванията на хората да водят до повишаване на благосъстоянието им. Доста работа за държавата има, а? Която не се върши у нас. Защото вярвате на голобради сополанковци, които ви каканижат това, което са начокали от гурутата си – че държавата трябва да се маха, да се маха, да се маха (че да не

пречи на корпорациите от страните на гурутата). Винаги съм казвал – теглете им на тези „разбирачи“ един крачен съвет в подгръбначната област и си пазете държавата.

Ерхард счита, че една стопанска политика може да бъде одобрена само ако служи в полза на хората и за благото на хората. Не бива да се допуска разпадането на народното стопанство на съставните му части – груповите интереси. Груповите интереси, колкото и силни да са те не бива да определят политическата линия, която определя развитието на държавата.

Ерхард пише, че в задачите на държавата не влиза непосредствена намеса в частното стопанството докато това не бъде поискано от самото стопанство. Това не означава, че държавата няма право на стопанска дейност и държавата няма право да бъде предприемач. **Не може да се забранява на държавата да се занимава със стопанска дейност и в същото време, когато това стане необходимо, предприемачите да се обръщат към държавата на помощ.** Какво ще кажете за това – май нашенските неолиберални „икономисти“ ви чикчирикат точно обратното от радио и телевизии. Е, щото ги слушате, затова сте на тоя хал.

Хайде сега още от Ерхард по въпроса – съществува разграничение на сферите на дейност между предприемаческото стопанство с център на тежестта в областта на производството от една страна и стопанско-политическата дейност, която е задача на правителството и в частност на министъра на

икономиката. Ерхард подчертава, че отговорна за икономическата политика е изключително държавата в рамките на дадените и компетенции. Напълно законно е, пише Ерхард, предприемачите да се интересуват от икономическата политика, законно е правото им да изказват мнение, но те самите, както и техните организации не бива да се намесват в икономическата политика. Държавата изхожда от принципа, че предприемачът, както и работникът, както и всеки гражданин на държавата трябва да бъде свободен в областта на своята лична дейност. Но това не означава анархия – вместо непосредствено издавани заповеди от страна на държавата какво да правят предприемачите, държавната политика по отношение на икономиката се основава на стремеж така да се използват инструментите на икономическата политика, намиращи се в ръцете на държавата, че да се освобождават нови сили, да отваря нови възможности и да закрива безплодните пътища.

И сега нещо до болка познато – икономически кръгове – фиг. 16. Ерхард отбелязва, че в Германия различни икономически кръгове се опитват до оказват влияние на решенията на парламента и правителството. Ерхард пише, че така е и в други страни по света и че тази работа е източник на доста кризи на съвременността. На лице е

Фиг. 16. Как някои кръгове си гледат интереса за сметка на обществото и икономиката.

истинска борба между икономическите кръгове и други групи от една страна и правителството от друга страна. Правото за окончателно решение обаче е на държавните органи (затуй у нас икономическите кръгове и групировки гледат да поробят държавата).

За държавата и привилегиите на социалните групи

Според Ерхард държавата не трябва да предоставя привилегии на отделни групи. Ако народното стопанство процъфтява като цяло, то процъфтяват и всички отрасли и групи в областта на стопанството. Недопустимо е да се отстъпва на отделни искания на определени икономически кръгове и защото стопанското битие е взаимосвързано, пише Ерхард, – всяко отделно меро-

прияние в народното стопанство води до последствия даже в тези области, които съответното мероприятие не засяга пряко.

Преимуществата, предоставени на една група подбужда друга група да иска подобни неща, което скоро извежда цялата система на пътя на разпада и я отклонява от единствения път, водещ към благополучие на цялото общество. Опитите за получаване на привилегии от дадени групи са опит за избягване на трудностите на конкуренцията и често са свързани с желание съответната група да получи по-висока част от народно-стопанския доход отколкото частта, съответстваща на нейното икономическа производителност.

Ерхард за правилата на играта, средната класа, предприемачите и тяхната отговорност

Предприемачите, имуществените слове трябва да имат чувство за отговорност. Да си отговорен за икономическата политика означава да носиш отговорност пред целия народ. Затова най-големите предприемачи, в чиито ръце са най-крупните средства за производство трябва да имат най-голяма отговорност и да правят най-големи жертви за общото благо и да имат най-голямо съзнание за отговорност.

Нито една област на стопанството има право на привилегии. Стопанството е сума от частни интереси. Въпросът е тези интереси да бъдат регулирани така, че да бъдат насочвани по пътя на общото благо – доста интересна мисъл на Ерхард. А държавата, казва Ерхард,

е висшият арбитър и тя определя правилата на играта. Леле, леле, леле – и този човек според някои бил неолиберал!!!!

Ерхард има доста интересни схващания за икономическата свобода. Предприемачът, казва той, отговаря за своето предприятие – той може да настоява неговите действия да бъдат максимално свободни от указания от страна на държавата. Но отговорност за стопанската политика носят не предприемачите, а държавата. Затова държавата трябва да се меси минимално в работите на предприемачите, но предприемачите трябва да са наясно, че не те, а държавата определя стопанската политика. И момчетата „предприемачи“ по източна Европа в последните 25 години се юрнаха да овладеят държавата, за да наложат частните си интереси над обществото. И това води до кризи, катастрофи и провали.

Ерхард отделя голямо внимание на средната класа. Според него качествата, които представляват висша ценност за средната класа са: чувство за лична отговорност за своята съдба, независимо съществуване, решение да се обезпечи собственото съществуване със собствена трудова дейност и желание за самоутвърждаване в свободно общество и свободен свят. Всичките опити да се ограничи тази свобода, да се подрони тази мъжествена решимост за съществуване, да се понижи ценността на самостоятелността и на индивидуалната трудова дейност не дават никаква опора на средната класа, а са удар по нея. С такива действия

от средната класа ще остане група от хора, изискващи защита за да могат да живеят малко по-добре от другите. Затова държавата не бива да се меси прекалено в предприемаческата дейност. С други думи – не ги стискайте за гърлото, оставете ги да дишат, да се развиват и конкурират за по-висока производителност на труда – от това обществото на настоящия си етап на развитие, ще има повече печалби, отколкото загуби.

Ерхард за регулацията на търговската дейност, монополите и подриването чрез картелизация на сложния комплекс, наречен свобода

Търговската дейност, пише Ерхард, трябва да се регулира за да се защити конкуренцията в нея в пълен обем и при всякакви обстоятелства. Ерхард смята, че търговията трябва да служи на потребителя.

Фигура 17. Конкуренцията може

да е много полезна. Но трябва да се внимава – картелите могат да унищожат конкуренцията.

Кога една икономическа политика може да се нарече социална? Ерхард пише, че една икономическа политика е социална тогава и само тогава, когато тя способства за това, че стопанския прогрес, повишаването на производителността на труда и увеличението на продукцията се извършват така, че да са в полза на потребителя. Най-доброто средство за постигане на тази цел в рамките на свободен обществен строй е била и си остава конкуренцията – тя е главният опорен стълб на тази система – фиг. 16. Ето защо трябва да се води упорита борба със стремежа за обединяване в картели, които да ограничават конкуренцията. Държавата според Ерхард трябва да се намесва в живота на пазара само в такава степен, в каквата се изисква за поддържане на работата на механизма на конкуренцията или за контрол на тези пазари, на които условията за напълно свободна конкуренция са неосъществими.

И сега става още по-весело. Ако искаме да запазим свободния икономически и обществен строй, пише Ерхард, ние не бива да позволяваме на нито една обществена група да тълкува свободата според собствения си вкус и усмотрение и още повече да и предоставим възможност да я ограничава (оп-паааа, оп-паааа!). Политическата свобода, стопанската свобода и свободата на човека са сложен комплекс. Ако отстраниш една част от него, рухва всичко останало. Положителна-

та страна на пазарната икономика е, пише Ерхард, че в нея ежедневно и ежечасно се осъществяват процеси на приспособяване, които водят до правилно съотношение между търсенето и предлагането, между национална продукция и национален доход. Този, който не желае съревнование в производителността на труда и свободни пазарни цени, той изпуска от ръцете си всички аргументи против плановата икономика.

Обаче един предприемач може да използва свободата си за да ограничи свободата на други предприемачи. Това често се е случвало във времента на класическата либерална икономика. Но в социалната пазарна икономика, пише Ерхард, предприемачът няма право да изключва конкуренцията чрез създаване на картели, а със собствен труд и усилия, съревновавайки се с конкурентите, трябва да заслужи доверието на потребителя. Не държавата и не картелите, а потребителят трябва да решава, на кого принадлежи първото място на пазара. Качеството и цената са критериите, по които трябва да се прави изборът в частното пазарно стопанство. Свободата, която искат картелите – да ограничават и отстраняват конкуренцията, не е това понятие за свободата, което стои в първо място в интерес на съществуването на свободни предприемачи.

Hierarchy of Power

Economic Power

Private wealth, corporations, land & property holdings, access, interlocking systems of power

Political Power

Buying access, vetting candidates, lobbying, amplifying voice, bribes, extortion

State Power

Courts, police, jails/prisons, laws, repressing/silencing dissent, limiting real democracy

Media Power

Misinformation, propaganda, marginalizing/omitting dissenting voices, pacification, normalizing power narrative

NGO/Social Service Power

Non-profits, social service agencies, universities, religious institutions all act as a buffer for the other forms of power

Фигура 18. Икономическата власт е доста високо в йерархията на властите. Виждате ли?

Противоположност на икономическата свобода Ерхард вижда в концентрацията на икономическото могъщество – фиг. 17. Затова казва той, **по законодателен път** трябва да се предотврати възможността за свеждане до нула на преимуществата на основано на свободна конкуренция пазарно стопанство чрез концентрация на икономическо могъщество, както това е ставало много пъти в историята. Конкуренцията и свързаното с нея повишаване на производителността на труда и способстване на прогреса трябва да бъдат обезпечени с държавни мероприятия и защитени от всички възможни посегателства. В частност следва да се гарантира, че свободно ценообразуване не среща никакви препятствия.

Има три основни форми на концентрация на икономическото могъщество:

Най-напред икономическото могъщество се постига на основата на законна организация – на основата на вза-

имни договори и чрез регулация на действащи на пазара фактори, с цел да се ограничи или съвсем да се изключи конкуренцията.

След това, икономическо могъщество може да възникне на основата на капитала – чрез право на владение или чрез преплитане на интереси едно предприятие може да е под влиянието на друго предприятие и поради това да не е в състояние да използва производствената си мощност в пълна степен.

И накрая икономическо могъщество (доминация) може да се постигне чрез създаване на отделни големи предприятия, които вследствие на значителната роля, която играят на пазара, имат доминираща роля при доставката на стоки и при ценообразуването.

В условията на свободна конкуренция цените не могат да се диктуват от отделни участници на пазара, но голямата икономическа мощ може да позволи произволно да се изменят тези цени и пазарните операции да се насочват по път, изгоден за мощните икономически групировки. Така манипулираните цени не са повече ориентир за другите производители, могат да нанесат ущърб на потребителя и да доведат до грешни капиталовложения, а също и да нанесат ущърб на техническия и стопанския прогрес.

За да се противопостави на вредните страни на концентрацията на икономическо могъщество, една държава трябва да отстранява доколкото е възможно факторите нарушаващи хода на пазарните операции, а именно – да запазва свободната конкуренция

в максимален обем, а на тези пазари, където конкуренцията не може да бъде напълно осъществена, да се препятстват злоупотребите на мощните икономически групировки. **И накрая трябва да се учреди държавен орган за контрол, който ако трябва да оказва влияние и на хода на пазарните операции.**

Борбата с картелизацията е централен проблем на икономическия строй на Германия, пише Ерхард. Социалната пазарна икономика може да бъде гарантирана само тогава, когато подобрите технологични и икономически постижения бъдат предпочетени пред по-малко удовлетворителните. На тази основа може да се обезпечи най-благоприятно обезпечение на потребностите на потребителя от гледна точка на количество, качество и цена на стоките.

Фигура 19. Не прилича много на кабинетен теоретик, нали.

Ерхард обаче е реалист – фиг. 18. Принципът на чистото съревнование (на чистата конкуренция), пише той, не може да бъде напълно осъществен. Теоретичната схема на свободната

конкуренция, на практика винаги се смесва с други елементи и губи честотата си.

Пазарът е незаменим барометър – там милиони потребители самостоятелно определят своите потребности, намирайки на пазара точно това, което им трябва. Но, пише Ерхард, глупаво е да се предположи, че стотици хиляди свободни предприемачи никога не грешат в действията си. Ето защо някои стоки ще са твърде много на пазара, а други ще са твърде малко и невинаги количеството и качеството на стоките ще са релевантни на търсенето. Освен това потребностите и търсенето на потребителите могат да се менят твърде бързо. За да се хване на фокус бързо променящото се търсене и потребности, предприемачите трябва да са в състояние да насочват цялата своя воля и честолюбие за да заемат правилната позиция на пазара и да предлагат на клиентите най-доброто. Така предприемачите се борят за позиции на пазара и в тази борба да се изключи функцията на определяната на пазара цена е просто невъзможно, казва Ерхард. И предприемачът няма никаква гаранция, че ще може да покрие разходите си. Но предприемачът може да отстоява правото си на съществуване само дотогава, докато е готов:

да изпълнява функциите на свободен предприемач

да поема всичките рискове, свързани с това и

да се съревновава с другите предприемачи на пазара.

Когато предприемачът се опита чрез колективно съглашение с други пред-

приемачи да намали предприемаческия риск и да прехвърли своята отговорност на обединение от приемачи (картел) или на отрасъл, то той вече няма право да настоява самостоятелно да управлява предприятието си – щом картелът може да участва в управлението на предприятието, то същото право имат и работниците и държавната администрация. Създавайки картели, предприемачът се превръща в изпълнител, в чиновник и напълно може да бъде заменен (дори с чиновник от държавната администрация!). Решенията може да почнат да се взимат от някакъв колектив и отношението на обществеността към предприемачите може коренно да се промени, пише Ерхард. Така, създавайки картели, предприемачите подриват самите основи на своето съсловие. Склонността към картелизация нараства особено когато икономиката расте бавно или има състояние на насищане на пазара. Тогава картелите се създават, за да се предотвратява криза на свръхпроизводство или да се намаляват конюнктурните и структурните последици от тази криза. Ерхард пише, че картелизацията не води до предотвратяване на кризите, нито пък се справя добре с тях. На предлагането на стоката на пазара, пише Ерхард, противостои популателна сила в определен обем и ако чрез картелизация за дадена гама стоки се привлече по-голяма популателна сила отколкото тази сила би била в условията на свободен пазар, то в други области популателната сила ще намалее и там ще се появят проблеми.

Единственото, което защитават кар-

телите, според Ерхард, са непроизводителните работни места и по този начин намаляват международната конкурентоспособност на съответната национална икономика. Разцветът на картелите, пише Ерхард, води до повишаване на безработицата и до намаляване на жизнения стандарт.

Картелите не защитават средната класа – те я изтикват от пазара, тъй като привличат покупателна сила и за конкуренцията остава по-малко покупателна сила. *(И става дума не само за родните картели, но и за международните картели и монополи, действащи на наша територия).*

Картелизацията е заплаха за тези отрасли на народното стопанство, в които има малка диференциация на стоките – като производството на суровини – селскостопански и други. Голямата диференциация на продуктите затруднява съглашенията за картелизация. Една от целите на картелизацията е да се осигури продажбата на собствената продукция чрез привличане на покупателна способност за сметка на стотиците хиляди малки и средни предприятия, чиито собственици са представители на средната класа. Тези малки и средни предприятия са обикновено в преработвателната промишленост, в търговията и занаятите и производствата на стоки за широко потребление. Тъй като покупателната способност е ограничена, бързото увеличение на картелна продукция отвлича покупателна способност от предприятията от средната класа и я отслабва, намалява и унищожава. Изводът е прост – ако искаш да

помогнеш на националната си средна класа – бий картелите.

И още нещо важно:

Нека по-способният в иновациите предприемач има преимущество пред по-малко способният на полето на конкуренцията, неограничено от картели. Ако това преимущество не може да функционира то свободното предприемаческо стопанство не може да съществува.

Лудвиг Ерхард

Където няма истинска и свободна конкуренция, настъпва застой, пише Ерхард, повишаването на производителността на труда спира и не може да се осъществи идеята на социалната пазарна икономика – заедно с растящата производителност на труда да се понижават цените на стоките и да се обезпечават по този начин повишение на реалната работна заплата. Ерхард смята, че е неправилно работодателите да се съпротивляват на повишаването на работната заплата при нараснала производителност на труда. Напротив, пише той, добре е и от стопанска и от психологическа гледна точка, в този случай заплатите да растат. При това растежът на заплатите не трябва да се използва като оправдание за ненамаляване на цените. Но растежът на заплатите трябва да бъде такъв, че да не се подбива конкурентоспособността, да не се стига до ръст на цените (инфлация), до предотвратяване на конкуренцията между предприемачи-

те и да нарушаване на стабилността на националната валута. Свободата без чувство на отговорност, пише Ерхард, води до израждане и хаос!

Производителност на труда и капитал
Може да се разпредели само това, което се създаде. Ето защо, пише Ерхард, всички социални реформатори най-напред трябва да установят максимално ефективен стопански ред.

Повишението на жизненото равнище, към което всички ние се стремим тъй много, пише Ерхард, е проблем не на разпределението, а на производството и по-точно е проблем на повишаване на производителността на труда. Та решението не е в деленето, а в умножаването на (забележете!) **националната продукция, пише Ерхард**. С разпределението трябва да се внимава – не бива да се разпределя повече от това, което е в състояние да произведе народното стопанство. Енергията на народа и на народното стопанство трябва да бъде насочена към повишаване на производителността на труда. Но повишаването на производителността на труда и свързаната с това автоматизация, пише Ерхард, е свързана и с голяма нужда от капитал. Удовлетворяването на тази потребност трябва да протича с ускорени темпове и по пътища, осигуряващи голяма скорост на процеса. А пътищата са три, пише Ерхард:

от свободния пазар на капитали (на който и гражданите могат да участват при възможност), където капиталът се създава от многочислени индивидуални спестявания. Това е класическият и

най-здравословният начин за набиране на капитал, пише Ерхард.

Вторият път е финансиране през цените – за сметка на потребителите. Този път, според Ерхард, е натъпкан с такъв потенциал за социални взривове, че прилагането му само би довело до катастрофа.

Третият път е свързан с предоставяне на капитали от страна на държавата. А държавата взема тези пари от гражданите посредством данъците. Това води до появата на държавата – капиталист и до поставяне на гражданина в по-голяма зависимост от този капиталист. Този път намалява значението на основаното на частна инициатива народно стопанство и може дори да го разруши и унищожи, ако държавата стане прекалено силна.

За да се използва ефективно първият път, пише Ерхард, трябва да се създадат предпоставки за ефективно капиталообразуване. За целта гражданинът трябва да е сигурен, че политическият, икономическият и социалният строй в страната, както и държавата, са стабилни. А какво е символ на стабилността? Ами:

Символът на стабилността за обикновения човек, това са цените на стоките от първа необходимост.

Лудвиг Ерхард

Затова дори работните заплати трябва да се повишават така, че да не се подрива структурата и стабилността на цените. Защото каква е ползата заплатата ти да расте, когато покупателната

ти способност намалява.

Дали социалната пазарна икономика и повишаването на благосъстояние-то може да доведе хората до пагубен материализъм? Може, ако се забрави целта на социалната пазарна икономика – повишаването на производителността на труда. Ние не строим пирамиди заради самите пирамиди, пише Ерхард – при нас всяка нова машина, всяка пусната в действие електростанция, всяко ново работно място и всички други възможности за повишаване на интензивността на труда в края на краищата служат за обогатяване на човека и на всички хора и на по-широки слоеве от народа и в идеалния случай – на целия народ. В народно стопанство, където нищо не се произвежда не може да има никакви доходи – пише Ерхард. Но не може да произвеждаш нещо без да имаш наум предстоящото му потребление.

Ерхард за психологическото въздействие върху икономическите процеси

Човекът е движещата сила на стопанството и за икономиката е от голямо значение как постъпват хората и по какъв начин действат

Лудвиг Ерхард

Като опитен икономист, Ерхард отделя голямо внимание на човешкия фактор в икономиката. Волята за потребление на продуктите на националното стопанство, пише той, стимулира укрепването на стопанските сили, способстващи за растежа и за стремежа

към прогрес, стимулира развитието на рационализациите и иновациите и повишаването на производителността на труда.

Спестяванията са важен двигател за икономиката и Ерхард обръща взор и към тях. Склонността да се трупат спестявания, пише той, но и готовността да се използват тези спестявания зависят не в последна степен от уверено-то и спокойно състояние на умовете и от положителната оценка за бъдещето. А подобрението на материалното състояние на работниците се счита от Ерхард за абсолютна политическа, социална и икономическа печалба. Каквото днес се счита за разкошно, утре може да е предмет за всекидневна употреба. И заедно с материалните характеристики, се изменят и понятията относно това, какво е признак на висок жизнен стандарт и какво придава тежест на човека в обществото и какво е източник на социално уважение.

Ако с помощта на психологически способности на въздействие се удаде да се постигне изменение на отношението на населението към икономиката, то това психологично въздействие ще стане икономическа реалност и ще започне да изпълнява същите задачи, която се изпълняват с други мероприятия на обикновената конюнктурна политика, пише Ерхард. Икономиката, казва Ерхард, не живее някакъв свой бездушен живот, а се оформя от хората. Ето защо, използването на стопанската психология може да е ценно и не противоречи на пазарната икономика. Човекът е движещата сила на стопанството и за икономиката е от голямо значение

как постъпват хората и по какъв начин действат – дали са настроени песимистично или оптимистично, искат ли да спестяват или пък да харчат – всичко намира израз в характеристиките на икономиката, някои от които, като например цените, пряко влияят върху начина на действие на хората.

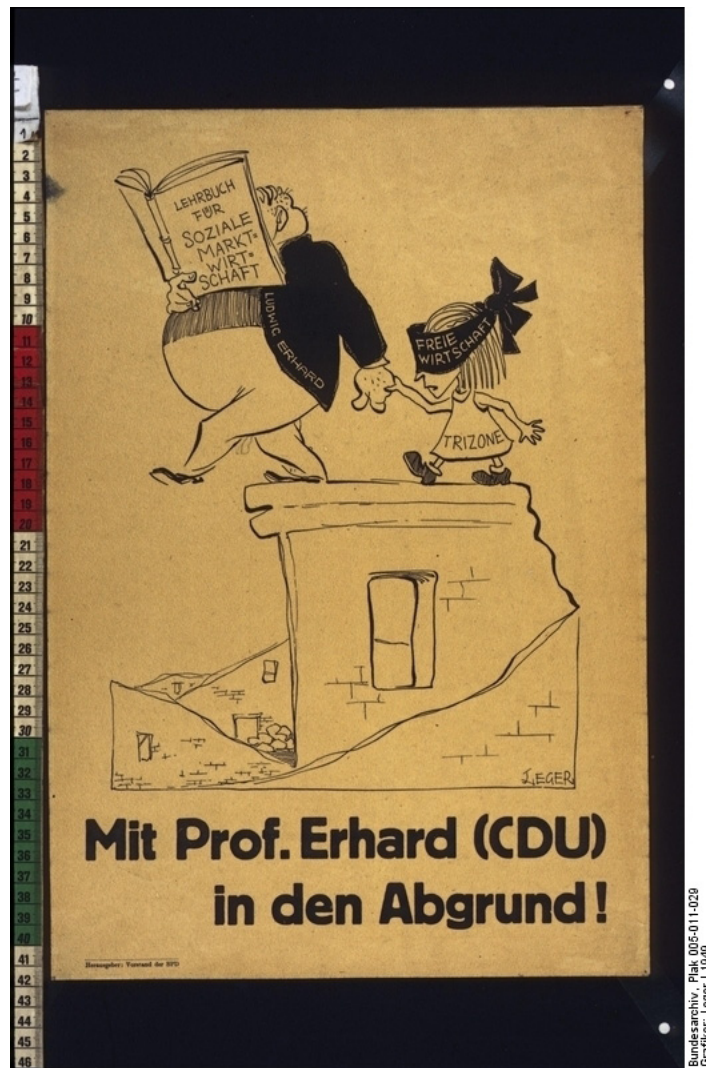
И сега внимание – сега идва употребата на думата ДОПОТОПЕН от Ехрард. Ето:

Възразявам срещу критиците, които считат, че признаването на съвременната психология като инструмент за въздействие в ръцете на стопанско-политическия деец е несъвместимо с класическото пазарно стопанство. Такъв начин на мислене, според мен произтича от допотопния манчестърски либерализъм.

Лудвиг Ерхард.

Нищо чудно, че реакцията на либералните икономисти не е била никак добра – фиг. 20.

Няколко мисли на Ерхард за социалната политика, които ни показват как да възпитаваме децата си и какво не трябва да прави държавата

Фигура 20. След думите на Ерхард за допотопността на манчестърския либерализъм не е чудно, че са се фабрикували такива плакати. Ама никак не е чудно

Социалната пазарна икономика, пише Ерхард, не може да съществува, ако лежаша в основата и идейна постановка – готовността да се носи отговорност за собствената съдба и да се участва в честно свободно съревнование за повишаване на производителността на труда е подложена на унищожение в следствие на предприемане на съмни-

телни мерки за псевдосоциална политика в други стопански области.

Не бива държавата да се старае да ограда човека от всички превратности на съдбата и на живота – от такива храненияци не може да се очаква да имат в достатъчна степен жизнена сила, инициатива, стремеж към достижения в производителността на труда и други качества, тъй съдбоносни за живота и бъдещето на нацията.

Ефективна социална политика може да има при достатъчен и непрекъсващо нарастващ обем на националното производство. Тоест икономиката трябва да е експанзивна и устойчива. Сумите, преразпределяни през социалната политика са значителен фактор в процеса на разпределение в народното стопанство, ето защо социална политика, която е автономна и неутрална по отношение на народното стопанство е явление от миналото.

Социалната политика трябва да се строи така, че да не подрива производителността на народното стопанство. Социалната политика трябва да се стреми да допълва икономическата политика за постигане на целта и за достигане на лична свобода на човека. Икономическата свобода и застраховката от всички превратности на съдбата се отнасят както огъня и водата.

Социалната политика трябва да се строи така, че да се запазва стабилността на националната валута. За добра социална политика е необходима

стабилна валута, която да пази социалната политика от инфлацията. Отделният човек трябва да има отговорност за обезпечаване на своето бъдеще, на бъдещето на своето семейство и на своите старини, а не на цели обществени групи да се дават даром блага и пари, което други обществени групи произвеждат и изкарват. Не може едни обществени групи да държат ръцете си в джоба на други обществени групи.

Стремежът към гарантирана обезпеченост може да доведе до прекалено усилване на държавата. Не може едновременно да се иска намаляване на данъците и същевременно да се увеличават исканията за все по всеобхватна социална обезпеченост. Така някои категории граждани могат да се превърнат в социални „поданици” силно податливи на политически внушения от страна на съответната управляваща партия, която може да се полагоми например да използва държавното влияние за предизборни цели преди избори.

Българското блато

Ще ми се да напиша нещо за България и тукашната икономическа политика. Но откъдето и да го подхвана, все не се получава нищо добро – фиг. 21.

Фигура 21. Български бедняк – „велико постижение“ на некадърната икономическа политика в последните 24 години.

Задачата на икономическата политика, според Ерхард, е да служи на потребителя и в съчетание със свободната конкуренция, свободен избор на предмети за потребление и свобода за развитие и разцвет на личността да водят до най-добри икономически и социални успехи. Като гледате фиг. 20, дали тази задача е добре решена у нас. Май не е.

Да видим какво става с трите основни елемента на социалната пазарна икономика в нашите условия.

Повишаване на производителността на труда

Всички бяхте свидетели на това как българската наука бе разбита, а българското образование бе унищожено. Та за какво повишаване на производителността на труда може да става дума? А-а-а, инвеститори щели да дойдат и те щели да вдигнат производителността на труда. Че кой вярва още на това? Вместо ние да правим глобализацията на основата на национално произ-

водство с висока производителност на труда, чакаме на чуждата милостиня. Е, навели са се нашите неолиберални „икономически гении“ и чакат някой чужд инвеститор да ги оправя. И не се сещат, че вече са оправени.

Конкуренцията и борбата с монополите и картелите

Поддържане на конкуренция за повишаване на производителността на труда – къде е това? Средната класа бе успешно размазана и днес си имаме нашенски олигарси и чуждестранни частни монополи.

Стабилност на валутата и недопускане инфлацията да подяжда благосъстоянието на населението

Валутата е стабилна, но това не повишава националната конкурентноспособност, тъй като производителността на труда не расте достатъчно бързо. Доходите не растат и инфлацията подяжда благосъстоянието на населението.

Логично, никаква социална пазарна икономика няма в България. Това е зловещата ми диагноза, поставена, тъй както са ме учили в Германия – честно и безмилостно, дори и да ме засяга и мен.

Умряла ли е вече надеждата?

Видеоматериал: © МБ ВАРДИНИ-СОНТ
Foto: Thomas F. Hartz 1989

Фигура 22. Този човек изправи Германия на крака. Въпреки всички трудности.

Погледнете фигура 22. Нима на човека на нея му е било лесно? Или пък не е имал могъщи недоброжелатели? Но се е справил, защото е знаел какво прави. А може ли нещо такова да се направи и у нас? Може. Само, че първо трябва да се реши един основен въпрос – какво ще правим с народа? Ако народът и занапред ще бъде скубан и щавен, ако от гърба му „националният елит“ ще смъква по 2 кожи, то падането ни в пропастта е сигурно. Но ако решим, че народът е нашата армия, с която трябва да постигаме успехи на полетата на глобализацията, ако се отнесем човешки с него и го въоръжим със знание, то след 10 години България ще бъде съвсем друга. Тогава идеите на Ерхард ще могат да бъдат приложени успешно и тук. Само, че това

няма да стане с неолибералната част на българския елит. Те се провалиха катастрофално и трябва да си отидат. Но те са като тумор – докато могат, ще смучат силите на народния организъм. Е, и тази диагноза е поставена. А как ще третирате тумора, зависи от вас. И какво още? Още три неща. Всъщност стимулирайте повишаването на производителността на труда и на националното производство и го разширявайте, но така, че да удовлетворява нужди на потребителите. Десетки пъти пиша вече – имате безценен национален инструмент, който може да помогне за изследвания, иновации и повишаване производителността на труда – Българската академия на науките и нейните институти. Не случайно неолибералните „експерти“ начело с един, дето щеше да пляска руснаците, а днес им лиже, ревяха и драпахата да я унищожат. Спрете да псувате българските учени, създайте им добри условия за работа и първата предпоставка за социалната пазарна икономика у нас ще почне да се реализира. Още, разхлабете картелната хватка на врата на българската средна класа, дайте и възможност да диша и оттам ще се появят новият Левски, новите Ботев и Вазов, новият Стамболов и новият Буков. И накрая – дръжте валутата стабилна и търсете експанзивни решения за националното икономическо развитие. И след като сте си помогнали сами и Господ няма да закъснее да ви помогне.

Проф. д-мн Николай К. Витанов